

УДК 378.091.3:616-074]-057.875

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ “МАГІСТР” ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА”

О. В. Кірсанова, І. А. Соколовська, Н. Г. Гончарова, А. К. Єрьоміна
Запорізький державний медичний університет

FEATURES OF LEARNING PROCESS FOR EDUCATIONAL QUALIFICATION LEVEL “MASTER” AT THE SPECIALTY “LABORATORY DIAGNOSIS”

O. V. Kirsanova, I. A. Sokolovska, N. H. Honcharova, A. K. Yeryomina
Zaporizhzhia State Medical University

У статті розглянуто особливості викладання в магістратурі як вищого ступеня університетської освіти на прикладі спеціальності “Лабораторна діагностика”.

The features of teaching at master as the highest degree of university education as an example of the specialty “Laboratory Diagnosis” was studied in the article.

Вступ. Підготовка кадрів вищої кваліфікації в даний час є одним з пріоритетних завдань вузівської професійної освіти. Однак якщо раніше знання, наука розглядалися як абсолютна цінність, то на сучасному етапі превалює поняття “корисного знання”, націленого на результат і яке приносить негайну вигоду. Частково у зв’язку з цією домінуючою установкою в умовах ринкових відносин, повсюдно пануючої комерціалізації всіх життєво важливих сфер, і освіти зокрема, сьогодні акцент зміщується на якісно іншу професійну підготовку конкурентоспроможних фахівців. Сьогодні це здійснюється за допомогою переходу на європейські стандарти через магістратуру [1].

У даній статті ми детальніше зупинились на розгляді деяких аспектів навчання в магістратурі на прикладі спеціальності “Лабораторна діагностика” в Запорізькому державному медичному університеті.

Основна частина. Продовження навчання в магістратурі з спеціальності, отриманої в бакалавраті, гарантує отримання диплома, що підтверджує більш високий рівень освіти в цій галузі. Що стосується магістерського щабля університетської освіти, то забезпечення якісної профільної підготовки магістрів буде реальним, ефективним і соціально значущим за умов:

– створення і реалізації гуманітарного освітнього середовища для самореалізації, самовизначення мо-

лодої людини в просторі сучасної науки і культури, що сприяють розкриттю творчого потенціалу особистості, формування ціннісних установок і основоположних моральних якостей у рамках основної освітньої програми;

– активізації самостійної роботи студентів, тому що саме у вузі закладаються основи безперервної самоосвіти, постійного підвищення професійної компетентності і високого ступеня готовності до професійної та пошуково-дослідницької діяльності. Причому самостійна робота може стати інноваційною ланкою навчальної діяльності тільки в тому випадку, якщо вона усвідомлюється молодою людиною як необхідний елемент особистісного та професійного власного розвитку, як етап формування інноваційного мислення [2, 3];

– створення викладачем, що працює з магістрантами, необхідного навчально-методичного забезпечення у вигляді друкованих, електронних видань, аудіовізуальних матеріалів, що дозволяють активізувати навчальний процес і розширити форми взаємодії між викладачем і учнями не тільки аудиторними, але також і дистанційними контактами. Забезпеченість матеріально-технічними ресурсами (комп’ютерні класи), навчальними програмами, пакетами прикладних програм, консультаціями викладачів гарантує успішність навчання;

– конструювання змісту підготовки магістрів, в тому числі за допомогою ретельного відбору матеріалів для лекцій-презентацій.

У Запорізькому державному медичному університеті магістри навчаються зі спеціальності “Лабораторна діагностика” протягом двох років. Серед зарахованих у магістратуру випускники бакалаврату попередніх років. Є очевидним, що значна частина магістрантів набору 2011/2012 навчального року, хоча вже має деякий досвід професійної діяльності, але при цьому з вузівської освітньої програми ними багато забуто. Саме в магістратурі впорядковуються раніше отримані знання, навчальний процес систематизує знання з різних дисциплін, студенти отримують багато нових знань. Ці знання вкрай важливі в контексті переходу на дворівневу систему університетського навчання; очевидний принципово оновлений, збагачений змістовний рівень порівняно з попереднім студентським етапом.

Навчальний процес для осіб, які навчаються за програмою “Магістр “Лабораторної діагностики”, в ЗДМУ організується з урахуванням таких особливостей:

– навчання здійснюється за індивідуальним навчальним планом, сформованим на базі типового навчального плану підготовки магістра зі спеціальності 8.12010007 “Лабораторна діагностика” та затвердженням МОН України та МОЗ України у 2011 році;

– навчальний план складається з таких 3 циклів дисциплін, як: цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки; цикл природничо-наукової підготовки; цикл професійної та практичної підготовки;

– відповідальність за виконання індивідуального навчального плану покладається на студента;

– студент, який своєчасно не виконав індивідуальний навчальний план, відраховується з університету, при цьому йому видається академічна довідка встановленого зразка;

– самостійна робота повинна становити близько 40 % загального обсягу часу, відведеного для навчального процесу, визначеного програмою підготовки магістра;

– кваліфікаційна (магістерська) робота магістра, яка виконується під час навчання у магістратурі, повинна передбачати проведення досліджень (творчих розробок) з проблем у галузі медицини 1201;

– студенту, який виконав усі вимоги навчального плану підготовки магістра, а саме склав ліцензійний

іспит “Крок-2” і захистив кваліфікаційну роботу магістра, рішенням державної екзаменаційної комісії присвоюється кваліфікація “Лікар-лаборант” та видається державний документ про здобутий освітньо-кваліфікаційний рівень магістра “Лабораторної діагностики”;

– студенту, який отримав підсумкові оцінки “відмінно” не менше як за 75 % усіх навчальних дисциплін, а інші оцінки “добре” (з урахуванням оцінок під час навчання за освітньо-професійною програмою бакалавра), склав ліцензійний тестовий іспит “Крок-2” та захистив кваліфікаційну роботу магістра з оцінкою “відмінно”, видається документ про повну вищу освіту з відзнакою;

– враховуючи навчальні та наукові (творчі) здобутки, магістранту може бути видана Вченою радою університету рекомендація на наукову роботу (навчання в аспірантурі).

Магістр повинен мати широку ерудицію, фундаментальні знання зі спеціальності; володіти методологією наукової творчості; сучасними інформаційними технологіями; методами отримання, обробки, зберігання і використання дослідного матеріалу; бути спроможним до творчої науково-дослідної і науково-педагогічної діяльності. Підготовка таких фахівців вимагає в першу чергу фундаменталізації змісту навчання, забезпечення формування у фахівців інноваційного мислення.

Фундаменталізація змісту навчання досягається розширенням і поглибленням міждисциплінарних знань фахівця, орієнтованих на вирішення проблемних ситуацій у виробничій, науковій діяльності; підвищенням рівня сформованості методів пізнавальної, професійної, комунікативної та аксіологічної діяльності; забезпеченням синтезу професійного, природничо-наукового і гуманітарного знання з переходом до комплексних критеріїв продуктивності, ефективності і якості діяльності.

Основними формами навчальної роботи студентів у магістратурі зі спеціальності “Лабораторна діагностика” в ЗДМУ є:

– оглядові, тематичні лекції;

– індивідуальні навчальні заняття;

– практична робота в лабораторіях клінічних баз університету;

– науково-практичні семінари з окремих тем клінічної лабораторної діагностики, розділів навчальних дисциплін і наукових досліджень, що проводяться на кафедрах;

– самостійна робота, в тому числі проведення досліджень за затвердженою темою і підготовка кваліфікаційної роботи магістра.

Формами звітності магістрів про виконання навчального плану є:

- складання іспитів і заліків;
- доповіді на науково-навчальних семінарах та конференціях з актуальних проблем клінічної лабораторної діагностики та медицини, а також про виконанні наукові дослідження;
- підготовка і захист рефератів, звітів, магістерської роботи.

Важливою складовою магістерської програми є практики – педагогічна і переддипломна практика в профільних лабораторіях.

Педагогічна практика студентів має на меті надбання початкових компетенцій проведення навчальних занять. Практика проводиться під керівництвом викладача, наукового керівника магістранта на кафедрах.

Під час педагогічної практики студент має:

- засвоїти методи науково-педагогічних досліджень; категорії дидактики; види, форми та засоби навчання і виховання; психологічні основи спілкування, їх різновиди, спілкування в колективі;
- ознайомитися з:
 - робочим навчальним планом зі спеціальності;
 - навчально-методичним, програмним і лабораторним забезпеченням рекомендованих фахових дисциплін навчального плану;
- підготувати та провести:
 - практичні заняття (два-три) зі студентами з певних тем фахових навчальних дисциплін;
 - пробну лекцію у студентській аудиторії під контролем викладача з теми, пов'язаної з науково-дослідною роботою магістранта.

Переддипломна практика в профільних лабораторіях має на меті систематизацію, розширення і закріплення професійних знань, формування у студентів початкових компетенцій ведення самостійної роботи, дослідження та експериментування.

Під час переддипломної практики у профільних лабораторіях студент має засвоїти:

- основи медичного законодавства України про охорону здоров'я, постанови і рішення уряду України з питань охорони здоров'я та навколишнього середовища: нормативні документи з дотримання санітарно-протиепідемічного режиму, організації роботи, правила техніки безпеки в лабораторіях різного профілю;

основи природничо-наукових і загально-професійних дисциплін, які необхідні для вирішення професійних завдань; методи дослідження й проведення лабораторних, експериментальних робіт різної складності;

- правила експлуатації устаткування;
- методи аналізу та обробки одержаних даних;
- інформаційні технології в дослідженнях, програмні продукти щодо професійної сфери; принципи організації комп'ютерних мереж і телекомунікаційних систем;
- вимоги до оформлення документації та магістерської роботи;
- вміння виконувати всі види досліджень у гістологічній, цитологічній, санітарно-гігієнічній, молекулярно-генетичній, імунологічній лабораторіях і лабораторії медико-генетичного консультування, інтерпретувати показники для оцінки ефективності лікування та стану здоров'я пацієнта з оформленням висновку; здійснювати консультативний взаємозв'язок з лікарями відділень стаціонару, поліклініки, враховуючи особливості перебігу патологічного процесу, віку, статі пацієнта;

– виконати:

- теоретичне або експериментальне дослідження в рамках поставлених завдань; аналіз імовірності отриманих результатів;
- порівняння результатів дослідження об'єкта розробки з вітчизняними і закордонними аналогами;
- аналіз наукової та практичної значущості проведених досліджень, а також ефективності розробки.

Атестація за підсумками практики проводиться на підставі письмового звіту, оформленого відповідно до встановлених вимог, та відгуку керівника практики. За підсумками атестації виставляється рейтингова оцінка згідно з прийнятими в Україні шкалами оцінювання.

Загальні питання організації навчання у магістратурі регламентуються Положенням про організацію навчального процесу ЗДМУ та Положенням про організацію підготовки магістрів ЗДМУ.

На підставі цих положень випускаючі та інші кафедри, на яких здійснюється підготовка магістрів, розробили робочі навчальні програми з навчальних дисциплін та іншу навчально-методичну документацію щодо магістерської підготовки, які конкретизують зміст та технологію навчання, з урахуванням специфіки фаху та майбутньої професійної діяльності випускників.

Випускаючі та інші професійно орієнтовані кафедри, які реалізують програму підготовки магістра,

мають належну матеріально-технічну базу, що забезпечує проведення всіх видів практичних занять, науково-дослідної роботи магістрів, передбачених навчальним планом і тематикою магістерських робіт.

Науковими керівниками магістерської підготовки можуть бути викладачі та наукові співробітники кафедр, співробітники ЦНДЛ ЗДМУ, які мають наукові ступені (звання).

Науковий керівник студента, який навчається за програмою магістра:

- надає допомогу студентові у виборі теми наукових досліджень і магістерської роботи;
- контролює виконання графіка навчального процесу студентом;
- сприяє організації індивідуальних навчальних занять;
- аналізує і контролює організацію самостійної роботи студента;
- сприяє підвищенню загальної культури студента;
- керує підготовкою магістерської роботи протягом усього періоду її виконання;
- дає характеристику професійних та особистих (аналітичних, дослідницьких, світоглядних тощо) якостей студента;
- своїм підписом візує виконану роботу за наявності підписів усіх консультантів.

Консультант кваліфікаційної роботи – викладач відповідної кафедри, що залучається для консультації магістрантів за окремими розділами роботи, контролює виконання відповідного розділу магістерських робіт та при виконанні всіх вимог підписує її.

Закріплення магістрантів за керівниками і затвердження тем наукових досліджень розглядаються на засіданнях відповідних кафедр, потім рекомендуються для затвердження на Вченій раді I та II медичних факультетів, фармацевтичного факультету до кінця лютого поточного року. За одним керівником закріплюється не більше 3 магістрантів.

Теми кваліфікаційних робіт магістрів, у разі необхідності, можуть бути скореговані до кінця II семестру навчання і подаються кафедрами в установленому порядку для їх затвердження наказом ректора. Тематика окремих робіт може передбачати лише розробку теоретичних питань, які спрямовані на вирішення практичних завдань.

Мета виконання кваліфікаційної роботи:

- систематизація та розширення теоретичних і практичних знань студентів з обраної спеціальності;
- розвиток навичок самостійної роботи і оволодіння методикою дослідження при вирішенні конкретних проблем і оцінювання їх стану;

– визначення рівня теоретичних знань і практичних навичок, уміння застосовувати їх для вирішення реальних задач з обраної спеціальності.

При виконанні кваліфікаційної роботи вирішуються завдання, які ґрунтуються на проведенні магістрантом аналітичних і експериментальних досліджень, розробці систем діагностики і т. ін.

У результаті виконання кваліфікаційної магістерської роботи автор повинен доказати здатність належним чином розпізнавати професійні проблеми, знати загальні методи і прийоми їх вирішення.

Висновки. Популярність навчання в магістратурі в Україні зростає щороку. Більшість студентів спеціальності “Лабораторна діагностика” на 4 курсі навчання стикаються з вибором: продовжити освіту і йти в магістратуру або після закінчення четвертого курсу отримати диплом бакалавра, тим самим закінчивши навчання. Необхідно розглянути всі за і проти навчання в магістратурі. *До мінусів можна віднести:*

- Магістратура додає один рік навчання.
- Для того щоб вступити до магістратури, необхідно скласти випускні та вступні іспити, а також підготувати бакалаврську роботу. Як правило, складають три іспити: англійську мову, філософію і дисципліну за фахом.
- Магістратура передбачає серйозні наукові дослідження і наукові публікації у відомих виданнях.
- В обов’язки магістра входить проходження педагогічної практики. Необхідно самостійно розробити метод викладання дисципліни, а також провести у молодших курсів лекції зі своєї дисципліни.
- По закінченні навчання необхідно захистити магістерську дисертаційну роботу і скласти державні іспити. Дисертація повинна бути за рівнем набагато складніше диплома п’ятого курсу.

До плюсів навчання в магістратурі можна віднести:

- Магістратура дозволяє обдарованим студентам проявити себе в ролі молодих вчених, заявити про свої здібності.
- Магістратура – прекрасна база для навчання в аспірантурі.
- Студенти-бюджетники, які навчаються в магістратурі, отримують право на гуртожиток.
- Завдяки магістратурі продовжуються студентські роки.
- Диплом магістра визнається в усьому світі. У зв’язку з цим, якщо ви маєте намір працювати за фахом за кордоном, краще отримати магістерський диплом. Зі стандартним дипломом про вищу освіту

в іншій країні доведеться скласти іспити, підтверджуючи диплом.

- Магістр – це людина, яка заявляє про себе всьому світу науки.
- У магістратурі є можливість спробувати себе в якості викладача.

Література

1. Михайлова Е. Н. Исследовательская компетентность как цель и ресурс профессионального саморазвития педагога в концепции прагматологического подхода / Е. Н. Михайлова // II Вестн. Томского гос. пед. ун-та (Tomsk State Pedagogical University Bulletin). – 2009. – Вып. 6 (84). – С. 5–8.

2. Тряпицина А. П. Проблемы подготовки преподавателей для высшей школы в аспирантуре / А. П. Тряпицина, С. А. Писарева // Аспирантура: проблемы развития : сб. науч. тр. – СПб. : Изд-во 000 “Книжный дом”, 2004. – С. 100–114.

Також призначення магістратури треба розглядати як цілеспрямовану підготовку потенційних молодих вчених, які здатні одночасно забезпечити збереження традицій фундаментального наукового мислення і забезпечити необхідний рівень динаміки освітнього процесу у вузі.

3. Козырева О. А. Становление специалиста с позиций отечественных и зарубежных концепций профессионального развития / О. А. Козырева // Труды Института теории образования ТГПУ / под ред. В. И. Ревякиной. Вып. 4. – Томск : Изд-во ТГПУ, 2009. – С. 135–153.

4. Краснова О. М. Научно-педагогическая практика в магистратуре как форма профессиональной подготовки студентов биологов / О. М. Краснова, М. Н. Мирнова // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1.

Отримано 05.03.14